

Молодь і ринок

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 11-12 (197-198) листопад-грудень 2021

Видається з лютого 2002 року

УДК 051 Журнал “Молодь і ринок” внесений до переліку наукових фахових видань України (**категорія “Б”**) у галузі педагогічних наук: 011 – Освітні педагогічні науки, наказ Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 №886 (додаток 4). Спеціальності: 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта, наказ МОН України від 24.09.2020 № 1188 (додаток 5).

Засновник і видавець: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24
Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №12270–1154 ПР від 05.02.2007 р.

ISSN 2308-4634 (Print) “Молодь і ринок” індексується у таких базах даних: Google Scholar; Polish Scholarly Bibliography (PBN); **ERIH PLUS**; **Index Copernicus** (ICV 2018: 80.20; ICV 2019: 85.80; ICV 2020:82.12)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2617-0825.11/197.2021>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: **Микола ГАЛІВ** – д.пед.н., доц.,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Іван БАХОВ – д.пед. н., проф., *Міжрегіональна академія управління персоналом*

Наталія БИШЕВЕЦЬ – к.пед.,н.,

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Галина БЛАВИЧ – д.пед.н., проф.,

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Ірина ЗВАРИЧ – д.пед. н., проф.,

Київський національний торговельно-економічний університет

Микола ПАНТЮК – д.пед.н., проф.,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Тетяна ПАНТЮК – д.пед.н., проф.,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Лукаш ТОМЧИК – д.,соц., н., (педагогіка), *Педагогічний університет в Кракові, Польща*

Надія Лаура СЕРДЕНЦЮК – к.пед.,н.,

Сучавський університет імені Штефана чел Маре (м.Сучава, Румунія)

Даніель УОЛЛЕР – д.філос.,н., *Університет Центрального Ланкаширу*

(м.Престон, Великобританія)

Марія ЧЕПІЛЬ – д.пед. н., проф., академік *АНВО України,*

Заслужений діяч науки і техніки України,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Олександра ЯНКОВИЧ – д.пед., н., проф.,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;

д. хабіліт., проф., Куявсько-Поморська вища школа (м.Бидгош, Польща)

Адреса редакції: Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24

Тел., +38 (068) 502-45-49; e-mail: molodirynok@gmail.com; веб-сайт: <http://mir.dsru.edu.ua>

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету
(протокол №15 від 28.12.2021 р.)

Посилання на публікації “Молодь і ринок” об’єднані

Редакція зберігає за собою право скорочувати і виправляти матеріали. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції. За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, статистичних даних та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Підписано до друку 30.12.2021 р. Ум. друк. арк. 19,32.

Папір офсетний. Друк офсетний. Наклад 100 прим. Формат 60 x 84 1/8. Гарнітура Times New Roman.

Віддруковано у поліграфічній фірмі “ШВИДКОДРУК”

82100, Львівська обл., м. Дрогобич, вул. Данила Галицького, 1
тел.: (0324) 41-08-90

© Молодь і ринок, 2021

УДК 378 – 047.22:005.6

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.252826>

Оксана Ісаєва, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”,
професор кафедри латинської та іноземних мов
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
Ганна Шайнер, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Національного університету “Львівська політехніка”
Ірина Розман, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов
Мукачівського державного університету

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У КРИЗОВИХ УМОВАХ

У статті розглянуто роль кейс-технології у процесі навчання майбутніх фахівців, аналізується її принцип, складові та особливості застосування. Кейс-технологія розглядається як інтерактивна система методів навчання, скерована на формування у майбутніх фахівців теоретичних знань, компетентностей, особистісних якостей та бажання вчитися упродовж життя. Інтегрований підхід до навчання розглядається важливою складовою сучасної освіти з точки зору дистанційного навчання, де кейс-технології необхідно використовувати для оновлення певного набору знань і компетенцій, оскільки педагогічний потенціал кейс-викладання надзвичайно високий.

За допомогою кейс-технології студенти вчать чітко і по-іншому аналізувати проблему; розрізняти основні та другорядні гіпотези, що характеризують певну ситуацію; визначити первинні або вторинні аспекти проблеми; науково пояснити реалізацію гіпотез ситуації; перевірити ефективність рішень.

Ключові слова: кейс навчання; кейс-технологія; заклади вищої освіти; підготовка студентів.

Рис. 1. Літ. 6.

Oksana Isayeva, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Professor of the Pedagogy and Innovative Education Department
Lviv Polytechnic National University,
Professor of the Latin and Foreign Languages Department
Lviv Danylo Halytsky National Medical University

Hanna Shayner, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Foreign Languages Department,
Institute of Humanities and Social Sciences,
Lviv Polytechnic National University

Iryna Rozman, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
English Philology and Methods of Teaching Foreign Languages Department
Mukachevo State University

CASE TECHNOLOGY AS AN UPDATED APPROACH TO TEACHING DISCIPLINES IN CRISIS

The article highlights the role of the case-study technology in the process of teaching future professionals and provides the analysis of its principle, components and peculiarities of its application. An integrated approach to learning is considered as an important component of modern education in the view of distance learning, where case technologies should be used to update a certain set of knowledge and competencies as the pedagogical potential of case-study teaching is extremely high.

The relevance of the article is to update case technology as a rationalized methodology to teaching disciplines in the crisis of the pandemic covid-19.

The aim of the study is to distinguish the predictions for the use of case technology in the process of teaching students at higher educational establishments.

An innovative model of the students' learning behavior – from passive knowledge acquisition to active, creative, research-based, reflective education increasing cognitive interest – significantly affect the activation of thinking, stimulate intellectual activity and provide each student with the opportunity to form own route of self-education.

With the help of case technology, students learn to analyze the problem clearly and differently; distinguish between major and minor hypotheses that determine this situation; identify primary or secondary aspects of the problem; scientifically explain the implementation of hypotheses of this situation; test the effectiveness of solutions.

Students gain practice working with limited information and ambiguous situations, thinking professionally, reflectively or disciplinary due to case-based learning. Case technology as a modern method of forming professional competence is widely used in the process of distance learning in order to update the professional competencies of future professionals.

Keywords: case-based learning; case technology; higher educational establishments; teaching students.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні вимоги щодо підготовки фахівців у вищих навчальних закладах вимагають оновленого підходу до методів і форм організації навчання, що передбачає зміну освітнього процесу в умовах пандемії ковід-19. Найпродуктивніші методи навчання мають передбачати формування професійних якостей та орієнтацію на особистість студента, його здібності, інтереси і мотиви. Власне інтегрований підхід до навчання розглядається важливою складовою сучасної освіти з огляду на дистанційне навчання, при якому варто застосовувати кейс-технології, які допомагають актуалізувати певний комплекс знань і компетенцій, що необхідно засвоїти для розв'язання певної проблеми у поєднанні з навичками працевлаштування. Тобто інтегроване навчання передбачає комбінацію завдань у вигляді кейсу в поєднанні з практичною діяльністю.

Кейс-технологія як сучасний прийом формування професійної компетентності широко використовується у процесі дистанційного навчання з метою актуалізації фахових компетентностей майбутніх спеціалістів. Завдяки інтегрованим робочим навчальним програмам студенти можуть практикувати теорії та знання, які вони засвоїли під час навчання. Крім того, випускники можуть розвивати власний рівень впевненості та задекларувати новітні компетенції, а саме навички рефлексії, самовдосконалення, роботи в команді і комунікації. Тому університети повинні забезпечувати студентів реальним середовищем праці та практичним навчанням за допомогою навчальних програм, які включають кейс-технології. Вищі повинні тісно співпрацювати з технічними галузями аби поліпшити працевлаштування випускників, оскільки ця проблема розглядається як один із ключових пріоритетів ефективності вищої освіти.

Актуальність розвідки полягає у тому, щоб актуалізувати кейс-технології як оновлений підхід до викладання дисциплін у кризових умовах пандемії ковід-19.

Мета дослідження – схарактеризувати перспективи застосування кейс-технології у процесі дистанційного навчання в умовах глобалізації освіти.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

- визначити цілі, які передбачають кейс-технології;

- сформулювати основні принципи застосування кейс-технології у процесі дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заклади вищої професійної освіти здобули значний досвід щодо використання інтерактивних технологій навчання в умовах пандемії ковід-19, зокрема кейс-технології: В. Ліхачов, Я. Шиманська, О. Тарановська, Л. Добровольська, О. Макаров вивчали кейс-технології як продуктивний засіб формування компетентнісних професійних навичок; Ю. Сурмін – як засіб якісного оновлення української освіти; А. Долгоруков проаналізував метод case-study як сучасну технологію професійно-орієнтованого навчання; О. Шевченко розглядав навчальний потенціал кейс-методу; В. Ягоднікова розбирала кейс-метод як форму інтерактивного навчання майбутніх фахівців; О. Сидоренко, Ю. Сурмін, В. Чуба, П. Шеремета, Л. Штефан сформували теоретичні засади кейс-методу як інноваційного способу навчання і майбутньої професійної діяльності; Дж. Маан, Д. Крукшенк, Г. Сайкс, Т. Бердта також вивчали кейс-метод у процесі професійної підготовки педагогів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Кейс-технологія розглядається як інтерактивна система методів навчання, сформована на формування у майбутніх фахівців теоретичних знань, компетентностей, особистісних якостей та бажання вчитися упродовж життя. На основі відбору, аналізу і синтезу інформації щодо врегулювання реальної чи змодельованої проблемної ситуації у контексті професійної діяльності, представленої у вигляді кейсу, допомагає майбутнім фахівцям розвиватися у певній галузі. Тобто кейс-метод розглядається як другорядний різновид аналізу, який формує власний особливий та неповторний зміст аналітичної діяльності і передбачає залучення різних видів аналітичної діяльності, необхідних для осмислення ситуації [3, 8].

Загальновідомо, що метод кейсів поєднує теорію з практикою та сприяє розвитку навичок, включаючи комунікацію, активне слухання, критичне мислення, прийняття рішень та метакогнітивні навички, оскільки студенти застосовують знання про зміст курсу,

розмірковують про те, що вони знають, та формують власний підхід до аналізу, аби зрозуміти сенс справи. Студентам можна прочитати кейс або дати завдання переглянути відео, відповісти на запитання та отримати першочерговий відгук, опублікувати запитання для обговорення чи поділитися ресурсами практичної діяльності.

Для того, щоб знівелювати невідповідність між спеціалізацією випускника та покладеними на нього завданнями, оскільки він не зможе практикувати або послуговуватися вмілим досвідом, який можна застосувати в різних контекстах та свої знання і навички на робочому місці, тому необхідно формувати кейси:

- за основою актуальності – кейси мають бути засновані на реальному фактичному матеріалі або змодельовані відповідно до реальної ситуації;

- за характеристикою розвитку особистості – кейси покликані розвивати креативність, критичне і аналітичне мислення, рефлексію, емоційний інтелект;

- за ступенем складності – кейси можуть поділятися на низької, середньої та високої складності.

Уважаємо, що метод кейсів також сприяє розвитку вмінь не лише аналізувати ситуації, але й оцінювати альтернативи, відбирати оптимальний варіант і складати план щодо його реалізації. Тобто, головне, що повинен містити в собі кейс:

- проблему, яка передбачає кілька варіантів її вирішення;

- додаткову інформацію, яка уточнює деталі проблеми;

- чітко сформувані практичні завдання.

Якщо упродовж підготовки студентів у вищих систематично застосовувати такий підхід, то у студентів формуються аналітичні, практичні, творчих, комунікативні, соціальні навички за рахунок міжпредметної інтеграції. Таким чином, студенти вчаться реагувати на запитання і правильно їх ставити, вести бесіди, переконувати і вислуховувати опонентів, захищати власну точку зору, тобто студенти набувають стійких компетенцій щодо розв'язання практичних життєвих і професійних завдань. Підходи, що ґрунтуються на обговоренні, залучають студентів до роздумів та спілкування щодо майбутнього фаху. Тому викладачі можуть налаштувати кейс, в якому студенти будуть “задавати питання, узагальнювати зміст, генерувати гіпотези, пропонувати теорії або висловувати критичний аналіз. З цією метою викладачі повинні зосереджувати особливу увагу в процесі дистанційного навчання на:

- загальні стратегії навчання, мислення та вирішення проблем, тобто як студенти здобувають герменевтичний досвід (*розуміння стратегії*);

- диференціацію у складності завдання, яка може вимагати різних когнітивних стратегій (*процедурне розуміння*);

- усвідомлення того, як вчитися та виконувати завдання, у процесі якого здійснюється самоствердження студентів (*детермінація розуміння з боку процедур, які беруть участь у формуванні діалогу між учасниками спілкування*);

- саморегуляцію навчання, поведінки та мотивації (*декларативне розуміння*) на основі індивідуальних стилів навчання, можливостей та потреби розвитку, тобто активізація власних мислепроцесів через формування діалогової системи “запитання – відповідь”.

Загальновідомо, що явища розглядаються всесторонньо за допомогою кейс-технологій на основі інформаційно-комунікативних технологій, що дає змогу оволодівати теоретичними знаннями і практичними навичками, формуючи особистість. Як стверджують науковці [6], на дослідження та прийняття рішень, пов'язаних з кар'єрою та навчанням, впливають мотивація, самоефективність і дисциплінованість інтересу. Саме соціальна когнітивна теорія кар'єри підкреслює механізми зворотного зв'язку разом із внутрішньо- та міжособистісними чи часовими вимірами. Цей розвиток відбувається у рамках метакогнітивної системи, завдяки якій особистість розуміє когнітивні процеси та визначає, як формуються і розвиваються ідеї чи думки за допомогою методу кейсів.

Упродовж пандемії студенти повинні також розвивати метакогнітивні здібності, щоб приймати обґрунтовані рішення щодо навчання та кар'єри. Адже кейс-технологія одночасно відображає і практичну проблему, та й актуалізує певний комплекс знань, необхідний для її розв'язання, а також вдало поєднує навчальну, аналітичну і виховну діяльність упродовж академічної діяльності. Власне з цією метою доцільно використовувати педагогічні методи, які уможливають ефективне і чітке навчання, тобто допомагають студентам використовувати власний досвід і знання, аби вибрати відповідну інформацію, побудувати внутрішні та зовнішні зв'язки чи підвищити свою продуктивність. Отож, дистанційне навчання уможливорює застосування кейс-технології з метою самостійного опрацювання і вдосконалення затребуваних практичних навичок, а саме:

- *аналітичних* (вміння відрізняти дані від інформації, синтезувати, класифікувати, виділяти основну чи другорядну інформацію, аналізувати, представляти та здобувати інформацію, мислити чітко й логічно);

- *практичних* (формування навичок за допомогою використання теорії, методів та базових принципів);

- *творчих* (генерація альтернативних рішень);

- *комунікативних* (вміння вести дискусію, переконувати, використовувати медіа-засоби, кооперуватися у групі, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий та переконливий звіт);

- *соціальних* (оцінка поведінки людей, вміння вислухати, підтримувати дискусію чи аргументувати протилежні думки, контролювати власні емоції тощо).

Зазначимо, що підходи до викладання кейсів мають ґрунтуватися на цілях навчання курсу та можуть бути адаптовані для малих, великих, гібридних і онлайн-класів. Отож, названа технологія навчання може використовуватися різними способами для надання, полегшення та оцінки методу кейсів.

Оскільки мета кейсу – навчання або перевірка визначених знань чи вмінь, в нього закладається комплекс практичних навичок, які учасникам потрібно здобути, а також встановлюється рівень складності та додаткові вимоги. Тобто, кожен кейс повинен мати чітко виражений характер і мету та передбачати: мотиваційно-орієнтований чи рефлексивно-оціночні етапи.

Варто зазначити, що кожен викладач повинен уніфікувати розроблені вимоги до кейсів відповідно до компетенцій особистісного характеру, тобто брати до уваги особливості дисципліни, яку вивчатимуть студенти за допомогою кейсів, дотримуватися організаційних правил роботи з кейсом у групі та онлайн. Погоджуємося з твердженням, що при укладанні кейсу необхідно дотримуватися певних вимог [4] а саме:

- за тематикою кейси повинні бути пов'язані з матеріалом, що вивчається;

- мати відповідний рівень складності;

- передбачати розгляд проблем, з якими зустрічаються фахівці в розрізі своєї кваліфікації;

- провокувати дискусію, вдосконалювати практичні навички;

- мати кілька рішень і спрямовувати на пошук відповідних шляхів розв'язання тієї проблеми.

Крім того, необхідно правильно визначити роль викладача, оскільки під час використання кейс-методу роль викладача суттєво відрізняється від

традиційної. Робота викладача з аудиторією над кейсом охоплює кілька етапів [1]:

I етап – вступне слово викладача, формулювання основних питань кейсу;

II етап – об'єднання студентів у групи;

III етап – робота у складі груп;

IV етап – презентація рішень кожної групи;

V етап – загальна дискусія, обговорення, запитання;

VI етап – виступ викладача, його аналіз групової роботи над кейсом, оцінювання якості роботи кожного учасника групи.

Уважаємо, що кейс-технології варто запроваджувати у вишах на основі силабусів з метою підготовки кваліфікованих фахівців сучасних ринкових спеціальностей, у яких домінує швидка зміна новітніх технологій. До кейс-технологій належать: *метод ситуаційного аналізу; метод інциденту; метод діагностики і синтезу інформації; метод креативного розв'язання ситуаційних завдань; ігрове проєктування; метод ситуаційно-рольових ігор; метод прийняття рішень; метод дискусії.*

Оскільки кейси – це реальні або вигадані історії, які включають “освітнє повідомлення” або розповідають про події, проблеми, дилеми, теоретичні чи концептуальні питання, що потребують аналізу чи негайного прийняття рішень. Тому пропонується схема роботи студентів над кейс-ситуацією, що відображено на *рисунку 1*, оскільки цілі кейсу “більш широкі й більш амбітні” [5]:

Тобто, викладання на основі кейсів моделює реальні ситуації і пропонує студентам активно боротися зі складними проблемами, а саме формує інтелектуальне, рефлексивне і креативне розуміння певної проблеми [2]. За допомогою кейс-технології студенти вчать чітко і диференційовано аналізувати проблему; вирізняти головні і другорядні гіпотези, що зумовлюють означену ситуацію; виділяти первинні чи вторинні аспекти проблеми; науково пояснювати реалізацію гіпотез цієї ситуації; перевіряти ефективність варіантів розв'язку.

Висновок. Викладачі відзначають навчальні переваги кейсів, включаючи більше залучення студентів до навчання, глибше розуміння ними концепцій, сталі навички критичного мислення та здатність встановлювати зв'язки між сенсом змісту і розглядати проблеми з різних точок зору. Робота в команді, підказки, вміння досліджувати ситуацію, розібратися у суті проблеми, запропонувати можливі рішення чи обрати найоптимальніше.

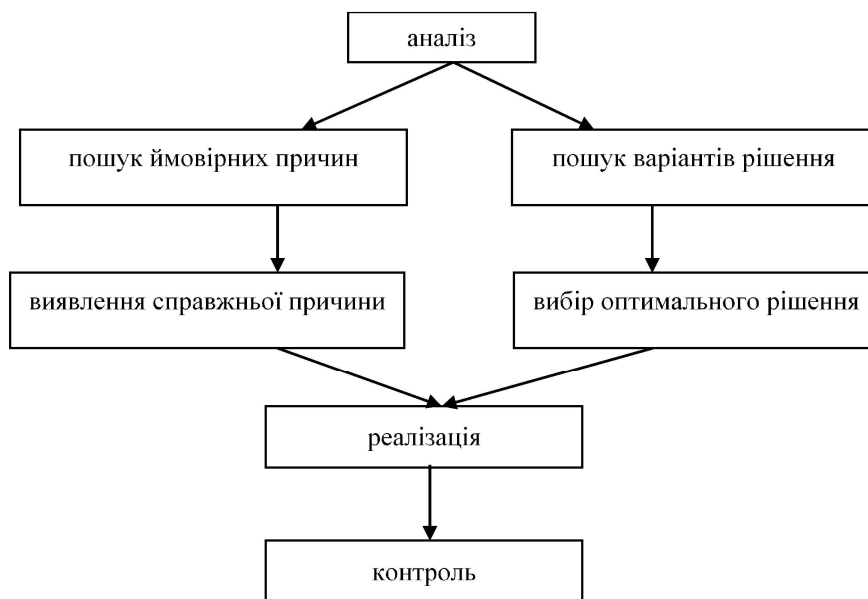

Рис. 1. Схема роботи студентів з кейсом

На основі практичного досвіду можна визначити, що кейстехнології поліпшують підготовку студентів, сприйняття ними досягнень у навчанні та відповідають цілям програми. Також завдяки навчанню на основі кейсів студенти здобувають практику працювати з обмеженою інформацією та неоднозначними ситуаціями, мислити професійно, рефлексивно чи дисциплінарно.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні STEM освіти у вишах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения. URL: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600
2. Зубар К. І. Інструктивні матеріали по впровадженню кейс-методу для методичного семінару. *Методична доповідь*. 2006. С. 10. URL: <https://pedkab.wordpress.com/>.
3. Михайлова Е. А. Кейс и кейс-метод: процесс написания кейса. *Маркетинг*. № 5. 1999. С. 113–120.
4. Збірник міні-кейсів з дисципліни “Комунікативні процеси у навчанні”. / за ред. Л. Савенкової, В. Приходько. Київ, 2009. 343 с.
5. Стрекалова Н. Д., Беляков В. Г. Разработка и применение учебных кейсов: практическое руководство. Санкт-Петербургский филиал Нац. исслед. ун-та “Высшая школа экономики”. 2013. 80 с.
6. Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational*

Behavior. 45(1). (1994). P. 79–122. doi:10.1006/jvbe.1994.1027.

REFERENCES

1. Dolgorukov, A. Metod case-study kak sovremennaya tekhnologiya professionalno-orientirovannogo obucheniya [Case-study method as a modern technology of vocational training]. Available at: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600 [in Russian].
2. Zuba, K. I. (2006). Instruktivni materialy po vprovadzhennyu keys-metodu dlya metodichnoho seminaru [Instructional materials on the implementation of the case method for a methodical seminar]. *Methodical report*. p. 10. Available at: <https://pedkab.wordpress.com/> [in Ukrainian].
3. Mikhaylova, Ye. A. (1999). Keys i keys-metod: protsess napisaniya keysa [Case and case method: the process of writing a case]. *Marketing*. No.5. pp. 113–120. [in Russian].
4. Zbirnyk mini-keysiv z dystsypliny “Komunikatyvni protsesy u navchanni” (2009). [Collection of mini-cases in the discipline “Communicative processes in learning”]. (Eds.). L. Savenkova, V. Prikhodko. Kyiv, 343 p. [in Ukrainian].
5. Strekalova, N. D. & Belyakov, V. G. (2013). Razrabotka i primeneniye uchebnykh keysov: prakticheskoye rukovodstvo [Development and use of case studies: a practical guide]. St. Petersburg branch of the National issled. University Higher School of the National issled. University “Higher School of Economic”. 80 p. [in Russian].
6. Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*. 45(1). pp. 79–122. doi:10.1006/jvbe.1994.1027. [in English].

Стаття надійшла до редакції 22.11.2021

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>